

Tadeusz Wallas, Beata Przybylska-Maszner, Maciej Walkowski (ed.), *EU external actions in the contested global order*, Wydawnictwo Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Poznań 2022, ss. 233.

Publikacja jest efektem projektu EU EX/ACT „*EU External Actions in the contested global order – (in)coherence, (dis)continuity, resilience*” finansowanego ze środków programu Jean Monnet Center of Excellence. Projekt był realizowany przez grupę naukowców z Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa w latach 2019–2022. Jego kierownikiem został prof. Tadeusz Wallas. Pozycja stanowi kompleksową analizę działalności Unii Europejskiej w zakresie jej działań zewnętrznych. Jest skierowana do szerokiego grona odbiorców. Zarówno do badaczy czy praktyków zainteresowanych tą dziedziną, jak i studentów różnych dyscyplin.

Pozycja składa się z dwóch części: „(Nie)spójność tworzenia działań zewnętrznych Unii Europejskiej” oraz „(Nie)ciągłość w relacjach Unii Europejskiej z państwami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi”, które poprzedzono krótkim wstępem, w którym wyjaśniono przedmiot badań oraz cele powstałej pracy. W części pierwszej znajdują się artykuły sześciu autorów. Beata Przybylska-Maszner oraz Rafał Szymanowski przedstawili czynniki determinujące pozycję Unii Europejskiej na arenie międzynarodowej. Pierwszy tekst ukazuje Unię Europejską jako promotora koncepcji multilateralizmu, przedstawia definicje oraz zasady i mechanizmy z tym związane. Odnosi się do jednej z najważniejszych ról UE w systemie międzynarodowym w kontekście budowy ładu międzynarodowego. Na uwagę zasługuje kompleksowe porównanie wyników badań nad multilateralizmem. Rafał Szymanowski skupił się na przedstawieniu Unii Europejskiej jako globalnej siły kształtującej rynek pomimo brexitu i konkurencji ze Stanami Zjednoczonymi oraz Chinami. Autor przedstawił krótką historię reform rynkowych od powstania EWWiS do chwili obecnej i dokonał analizy porównawczej czynników determinujących instrumenty polityk UE w zestawieniu z amerykańskimi w tej materii. Zarówno B. Przybylska-Maszner, jak i R. Szymanowski przedstawili czynniki, które zapewniają wpływ Unii Europejskiej, jak i jej ograniczenia związane z kształtowaniem ról międzynarodowych. Natomiast Szymon Ossowski w swoim artykule przedstawił wolność mediów jako fundament polityki zewnętrznej Unii. W dużej mierze swoje wnioski zaprezentował w kontekście stanu demokracji w wybranych krajach europejskich i kandydujących do Unii Europejskiej na podstawie wybranych wskaźników demokracji i wolności prasy. Autor przedstawił interesujące wyniki badań, skupiając się na ukazaniu konsekwencji, które niesie kryzys demokracji oraz niski poziom wolności mediów w reakcji na pandemię COVID-19. S. Ossowski przedstawił państwa charakteryzujące się obecnie demokracją wadliwą, czy rządami autorytarnymi i ich wpływ na wolność prasy/mediów. Kolejni autorzy – Maciej Walkowski oraz Arkadiusz Jan Sójka – przedstawili w swoich artykułach przekształcenia polityki zewnętrznej Unii Europejskiej w kontekście globalnych zmian klimatu i problemów środowiskowych. Pierwszy z autorów podsumował realizację Porozumienia paryskiego. Zwrócił uwagę na rolę Chin w okresie procesu popandemicznych przemian. Drugi z autorów zaprezentował politykę środowiskową jako ważną część działań zewnętrznych Unii Europejskiej i jej miejsce w systemie stosunków międzynarodowych. Uwzględnił szczególną pozycję Arktyki poprzez analizę jej potencjału i możliwości wykorzystania jej zasobów przez UE. Część I kończy artykuł Joanny Jancz dotyczący procesu transformacji Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) w kontekście wyzwań dla bezpieczeństwa Unii Europejskiej oraz próby odpowiedzi na pytania badawcze dotyczące jej miejsca w systemie instytucji Unii.

W części drugiej znajdują się artykuły ośmiu autorów. Marek Rewizorski przedstawił kontekstualne spojrzenie na europejską rolę Unii Europejskiej w G20, aktywność dyplomatyczną Unii w tej grupie determinowaną czynnikami zewnętrznymi, które wpływają na specyficzne zachowania organizacji w odniesieniu do negocjowania poszczególnych punktów agendy G20. Wskazał także G20 jako szansę dla Unii na wykorzystanie nowego kanału utrzymywania wielostronnych stosunków dyplomatycznych. Zbigniew Czachór ukazał determinanty zaangażowania państw członkowskich UE w rozwój Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, a także nowe podejście UE do jej wschodnich i południowych sąsiadów. Podkreślił, że im silniejsze partnerstwo, tym wyższe jego znaczenie dla Unii Europejskiej. Autor zaprezentował również przyszłe priorytety EPS, jej cele oraz proces dalszej integracji państw objętych tą polityką z UE. Natomiast Paulina Pospieszna w swoim artykule skupiła się na zaprezentowaniu sankcji unijnych stosowanych wobec Białorusi. Przeanalizowała skuteczność sankcji i pomocy jako narzędzi promujących demokrację i prawa człowieka. Kolejny autor, Jarosław Jańczak, w swoim artykule przedstawił relacje Unii Europejskiej z Japonią, identyfikując czynniki niezbędne do rozwoju prawdziwego partnerstwa. Sklasyfikował etapy wzajemnych stosunków, możliwe interakcje, a także ramy instrumentów współpracy UE z Japonią. Tomasz Brańka skupił się na problemie realizacji nowej strategii arktycznej dla Unii Europejskiej. Określił jej ramy w kontekście konkurencji UE z Chinami i Rosją. Autor zaprezentował problem spójności unijnej polityki. Ukazał w tym jej strategiczne interesy, obszary działania oraz podejście innych państw jako potencjalnych rywali Unii Europejskiej w tym regionie. Joanna Skrzypczyńska w swoim artykule dokonała identyfikacji czynników wpływających na stosunki między UE a USA na tle reguł handlu międzynarodowego Światowej Organizacji Handlu (WTO). Ukazała również aktualne relacje na tle reformy systemu handlu międzynarodowego. Autorka podkreśliła czynniki wpływające na obecne stosunki handlowe pomiędzy podmiotami, problemy, wyzwania i cele polityki handlowej UE. Przeanalizowała w postaci kilku tabel charakter relacji między UE a USA. Zweryfikowała stosunek Unii i Stanów Zjednoczonych do reformy WTO oraz osłabienie ich współpracy, a także szereg innych wyzwań wzajemnej współpracy. Z kolei Krzysztof Duda zaprezentował rolę demokracji bezpośredniej w kształtowaniu stosunków między Szwajcarią a Unią Europejską. Autor przeanalizował szwajcarskie referenda w kontekście braku zainteresowania obywateli Szwajcarii stosunkami z UE jako organizacji, która ma gospodarczą pozycję dominującą. Skupił się na zaprezentowaniu historycznych relacji oraz napięć na linii UE–Szwajcaria. Marcin Łukaszewski w swoim artykule skupił się na próbie wskazania przesłanek wyboru umowy stowarzyszeniowej jako formy kompleksowej regulacji stosunków między UE a mikropaństwami: Andora, Monako i San Marino. Podjął kwestię dlaczego inne formy współpracy są niekorzystne dla obu stron w długim i krótkim okresie czasu. Ukazał początkowe próby regulacji wzajemnych relacji oraz omówił umowy zawarte z poszczególnymi państwami przedstawionymi do porównania.

Podsumowując, wieloautorska praca *EU external actions in the contested global order* przedstawia ważne w sensie poznawczym i praktycznym zagadnienia dotyczące działań zewnętrznych Unii Europejskiej. Książka skupia się na ukazaniu roli Unii Europejskiej oraz jej współpracy z wybranymi państwami trzecimi. Problematyka badawcza zawarta w tej pozycji jest ważna dla wszystkich badaczy integracji europejskiej, stosunków międzynarodowych oraz bezpieczeństwa. Najważniejszym atutem pracy jest jej aktualność – autorzy zaprezentowali najnowsze badania, dane statystyczne oraz wydarzenia polityczne, społeczne i gospodarcze, które wpłynęły na podejmowane decyzje przez instytucje Unii Europejskiej.

ALEKSANDRA ADAMISZYN

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu